

ПОЛІСІ МЕМО

ЗМІНИ ДО ЗАКОНОПРОЕКТУ №10242: НОВА РЕДАКЦІЯ СТАТЕЙ 361 ТА 361-2 КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ ЩОДО ЗАХИСТУ ВИКРИВАЧІВ ВІД ПЕРЕСЛІДУВАННЯ ЗА РОЗКРИТТЯ ІНФОРМАЦІЇ ПРО ШКОДУ АБО ЗАГРОЗУ СУСПІЛЬНИМ ІНТЕРЕСАМ.

Необхідним вбачається внесення змін до статей 361, 361-2 Кримінального кодексу України для забезпечення захисту викривачів від кримінального переслідування, зокрема передбачивши, що повідомлення інформації про вчинення кримінального правопорушення або іншої суспільно необхідної інформації, здійснене з дотриманням вимог закону, не є діями, передбаченими відповідними статтями, і не тягне за собою кримінальної відповідальності.

Обґрунтування

Наявність ст. 361 та ст. 361-2 Кримінального кодексу України у теперішній редакції вже багато років ставить під сумнів реалістичність звільнення від кримінальної відповідальності осіб, які повідомляють суспільно необхідну інформацію, насамперед викривачів, як це передбачено статтями 29, 30 Закону України «Про інформацію» та ст. 11 Закону України «Про доступ до публічної інформації».

Держава Україна, ухваливши у 2011 р. статті 29, 30 Закону України «Про інформацію» та ст. 11 Закону України «Про доступ до публічної інформації», взяла на себе зобов'язання узгодити статті Кримінального кодексу України з інформаційним законодавством так, щоб викривачі мали реальні гарантії, які б захищали їх від кримінального переслідування за викриття зловживань владою, повідомлення про корупційні діяння, іншої суспільно необхідної інформації. Захист викривачів від кримінального переслідування передовсім потрібен для захисту і збереження демократії.

Проте жоден із законопроектів, спрямованих на приведення у відповідність положень Кримінального кодексу України (зокрема статей 361 та 361-2) зі статтями 29, 30 Закону України «Про інформацію» та ст. 11 Закону України «Про доступ до публічної інформації», які передбачають звільнення від кримінальної відповідальності за розголошення інформації з обмеженим доступом, якщо суд встановить, що ця інформація є суспільно необхідною, так і не було ухвалено. Натомість, ми можемо спостерігати, що під приводом посилення кримінальної відповідальності за вчинення окремих видів кіберзлочинів під час війни (законопроект 10242) Верховна Рада України планує ухвалити зміни, що насамперед поставлять під удар осіб, які готові викривати зловживання владою та корупцію. Це відбувається під час війни, коли гарантії для викривачів повинні не зриватися, а навпаки – посилюватися, адже саме під час війни ризики зловживань та корупції підвищуються, і ці явища становлять реальну загрозу національній безпеці чи навіть існуванню країни.

Саме тому Парламент у проєкті закону №10242 повинен виправити цю ситуацію та внести зміни у відповідні статті Кримінального кодексу України, які чітко передбачатимуть, що норми відповідних статей не поширюються на викривачів.

Рекомендації

Верховна Рада України має внести зміни до законопроекту № 10242, з метою:

1. Чіткого визначення того, що викривачі не підлягають кримінальній відповідальності, якщо їхні дії підпадають під дії, передбачення положеннями статей 361 та 361-2 Кримінального кодексу України.
2. Посилення гарантій для викривачів у воєнний час для заохочення осіб, які готові здійснювати повідомлення про зловживання та корупцію.

Забезпечення надійного правового захисту викривачів шляхом внесення змін до Кримінального кодексу України має важливе значення для прозорості, підзвітності та захисту національної безпеки, особливо в часи підвищених ризиків, таких як воєнний час.

ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ЗМІН В ЗАКОНОПРОЄКТІ №10242

Мета пропозицій – вивести з-під визначення кримінальної діяльності розголошення особою інформації про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень Закону України «Про запобігання корупції», а також випадки розголошення інформації за наявності підстав, визначених статтею 30 Закону України «Про інформацію».

Редакція проекту до 2 читання, запропонована Головним комітетом	Пропозиція
<p>Стаття 361. «Примітка.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Під несанкціонованим втручанням у цій статті слід розуміти вчинення без правової підстави дій, що змінюють режим роботи або повністю чи частково припиняють роботу інформаційних (автоматизованих), електронних комунікаційних, інформаційно-комунікаційних систем, у тому числі публічних електронних реєстрів, електронних комунікаційних мереж, особою, яка не отримувала в установленому законодавством порядку права доступу та втручання до таких систем, реєстрів і мереж. 2. Під несанкціонованим збутом або розповсюдженням інформації з обмеженим доступом у статті 361-2 цього Кодексу слід розуміти вчинення без правової підстави дій з оплатної чи безоплатної передачі такої інформації іншій особі, яка не має права на її отримання, або розміщення вільного доступу до такої інформації, або інших дій, що створюють можливість вільного доступу до такої інформації невизначеного кола осіб. 3. Значною шкодою у статтях 361-363-1 цього Кодексу вважається шкода, яка в триста і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян. 4. Під публічними електронними реєстрами у статтях 361-363-1 і 365-2 цього Кодексу слід розуміти базові та інші реєстри, визначені статтею 6 Закону України «Про публічні електронні реєстри». 	<p>Стаття 361. ... «Примітка.</p> <ol style="list-style-type: none"> 5. Під суспільно необхідною інформацією у статтях 361-2 та 362 цього Кодексу слід вважати поняття, визначене у статті 29 Закону України «Про інформацію».
<p>Стаття 361-2. Несанкціоновані збут або розповсюдження інформації з обмеженим доступом, яка зберігається в інформаційно-комунікаційних системах, електронно-обчислювальних машинах (комп'ютерах), автоматизованих системах, комп'ютерних мережах або на носіях такої інформації.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Несанкціоновані збут або розповсюдження інформації з обмеженим доступом, яка зберігається в інформаційно-комунікаційних системах, у тому числі публічних електронних реєстрах, електронно-обчислювальних машинах (комп'ютерах), автоматизованих системах, комп'ютерних мережах або на носіях такої інформації, створеної та захищеної відповідно до чинного законодавства, караються штрафом від двох тисяч до чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавленням волі на строк до двох років. 2. Ті самі дії, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, або якщо вони заподіяли значну шкоду, або службовою особою з використанням службового становища, караються позбавленням волі на строк від двох до п'яти років. 3. Дії, передбачені частиною першою або другою цієї статті, вчинені під час дії воєнного стану, караються позбавленням волі на строк від двох до п'яти років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк від одного до трьох років. 	<p>Стаття 361-2. Несанкціоновані збут або розповсюдження інформації з обмеженим доступом, яка зберігається в інформаційно-комунікаційних системах, електронно-обчислювальних машинах (комп'ютерах), автоматизованих системах, комп'ютерних мережах або на носіях такої інформації. ... 4. Дії, передбачені частинами першою - третьою цієї статті, не вважаються несанкціонованим збутом або розповсюдженням інформації з обмеженим доступом, яка зберігається в інформаційно-комунікаційних системах, у тому числі публічних електронних реєстрах, електронно-обчислювальних машинах (комп'ютерах), автоматизованих системах, комп'ютерних мережах або на носіях такої інформації, створеної та захищеної відповідно до чинного законодавства, якщо вони були вчинені з метою повідомлення про можливі факти корупційних або пов'язаних із корупцією правопорушень, інших порушень Закону України «Про запобігання корупції», вчинених іншою особою, якщо така інформація стала їй відома у зв'язку з її трудовою, професійною, господарською, громадською, науковою</p>

Редакція проекту до 2 читання, запропонована Головним комітетом	Пропозиція
	<p>діяльністю, проходженням нею служби чи навчання або її участю у передбачених законодавством процедурах, які є обов'язковими для початку такої діяльності, проходження служби чи навчання, або якщо такі дії були вчинені з метою поширення суспільно необхідної інформації.</p>
<p>Стаття 362. Несанкціоновані дії з інформацією, яка оброблюється в електронно-обчислювальних машинах (комп'ютерах), автоматизованих системах, інформаційно-комунікаційних системах, комп'ютерних мережах або зберігається на носіях такої інформації, вчинені особою, яка має право доступу до неї.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Несанкціоновані зміна, знищення або блокування інформації, яка оброблюється в електронно-обчислювальних машинах (комп'ютерах), автоматизованих системах, інформаційно-комунікаційних системах, у тому числі публічних електронних реєстрах чи комп'ютерних мережах, або зберігається на носіях такої інформації, вчинені особою, яка має право доступу до неї, караються штрафом від двох тисяч до чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років. 2. Несанкціоновані перехоплення або копіювання інформації, яка оброблюється в електронно-обчислювальних машинах (комп'ютерах), автоматизованих системах, інформаційно-комунікаційних системах, у тому числі публічних електронних реєстрах, комп'ютерних мережах або зберігається на носіях такої інформації, якщо це призвело до її витоку, вчинені особою, яка має право доступу до такої інформації, караються позбавленням волі на строк до трьох років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на той самий строк. 3. Дії, передбачені частиною першою або другою цієї статті, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, або якщо вони заподіяли значну шкоду, караються позбавленням волі на строк від трьох до шести років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років. 4. Дії, передбачені частиною першою – третьою цієї статті, вчинені під час дії воєнного стану, караються позбавленням волі на строк від шести до восьми років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк від одного до трьох років. 	<p>Стаття 362. Несанкціоновані дії з інформацією, яка оброблюється в електронно-обчислювальних машинах (комп'ютерах), автоматизованих системах, інформаційно-комунікаційних системах, комп'ютерних мережах або зберігається на носіях такої інформації, вчинені особою, яка має право доступу до неї.</p> <p>...</p> <p>5. Дії, передбачені частиною другою цієї статті (у тому числі якщо вони вчинені повторно, або за попередньою змовою групою осіб, або якщо вони заподіяли значну шкоду, або вчинені під час дії воєнного стану), не вважаються несанкціонованим перехопленням або копіюванням інформації, яка оброблюється в електронно-обчислювальних машинах (комп'ютерах), автоматизованих системах, інформаційно-комунікаційних системах, у тому числі публічних електронних реєстрах, комп'ютерних мережах або зберігається на носіях такої інформації, якщо вони були вчинені з метою повідомлення про можливі факти корупційних або пов'язаних із корупцією правопорушень, інших порушень Закону України «Про запобігання корупції», вчинених іншою особою, якщо така інформація стала їй відома у зв'язку з її трудовою, професійною, господарською, громадською, науковою діяльністю, проходженням нею служби чи навчання або її участю у передбачених законодавством процедурах, які є обов'язковими для початку такої діяльності, проходження служби чи навчання, або якщо такі дії були вчинені з метою поширення суспільно необхідної інформації.</p>